

GLASBENI AMBASADORJI REPUBLIKE SLOVENIJE MED SLOVENCMI V ZDA: ČUSTVA ALI RAZUM?

Nives Sulič

V maju in juniju 1995 je Slovenska izseljenska matica organizirala turnejo slovenskih glasbenikov po zahodnem delu Združenih držav. Na enomesečno turnejo je odšel trio Kamniški koledniki, ki ga sestavljata pevec in citrar, spremljal pa jih je tudi harmonikar. Dobro leto kasneje sta v organizaciji iste ustanove odšla na nekoliko krajšo turnejo dva ljubljanska jazz glasbenika, dr. Primož Simončič in Lado Jakša, ki sta obiskala "klasične" slovenske izseljenske centre na ameriškem srednjem zahodu: Cleveland, Pittsburgh, Milwaukee in Chisholm na severu zvezne države Minnesote. Kot sodelavka SIM, zadolžena za stike s Slovenci v ZDA, sem se obeh turnej udeležila tudi sama. Glede na to, da se s Slovenci v tem delu sveta že petnajst let tudi raziskovalno ukvarjam, se mi je ob množici vtisov z obeh gostovanj porodilo tudi nekaj misli o stičnih točkah in razlikah med obema obiskoma.

Kamniški koledniki so se predstavili občinstvu na trinajstih koncertih, katerih organizacijo je prevzel znani slovenski priseljensec iz San Francisca, v dvoranah slovenskih domov v San Franciscu, Los Angelesu in Vancouvru in Calgaryju v Kanadi, na proslavi ameriških Hrvatov, na dvodnevem polkafestu v Oregonu, na folk festivalu v Seattlu, v zasebnem gostišču v Idahu, v cerkvah v San Franciscu in Montani, v poslopju teksaške univerze in v bavarski gostilni v Houstonu. Ti nastopi so bili v glavnem povsod razdeljeni na dva dela; v prvem so nastopili Koledniki s tradicionalnimi slovenskimi pesmimi o gorah, vinu, lepotah Slovenije, v drugem pa je poslušalce ogrel za ples harmonikar Božo Matičič, ki so se mu često pridružili tudi lokalni glasbeniki, ki kar niso zmogli mirno sedeti med občinstvom. Spet se je pokazalo, da je jezik glasbe resnično univerzalen in da ne pozna nobenih meja ali jezikovnih zaprek, saj so slovenskim glasbenikom povsod pritegnili na odru tudi domači ansambli in pevci, prav tako pa seveda tudi marsikateri poslušalec. Tudi

ni manjkalo povsem čustvenih odzivov na glasbo, ki so jo nekateri poznali še iz prepevanja svojih mater ali babic.

Za vsak koncert smo ob vstopu pripravili številne prospekte, plakate in drugo propagandno gradivo o Sloveniji v angleškem jeziku. Ker pa je bila turneja zasnovana tudi kot promocija države Slovenije, smo ob nastopih pokazali tudi kratek video posnetek o Sloveniji danes, deželi, ki je sicer rezultat tradicije in izkušenj preteklih desetletij in stoletij, vendar pa je tudi dežela računalnikov, avtocest in – žal za mnoge – številnih ameriških vplivov, ki jo vidno spreminjajo. Tako so gledalci, katerih številna vprašanja po projekciji filma so se največkrat nanašala na vojno v sosednjih državah, lahko na svoje oči videli spremembe, ki oblikujejo Slovenijo v sodobno deželo sredi Evrope.

Med poslušalci smo povsod z lahkoto prepoznavali Slovence, ker jih je družilo poznavanje vsaj nekaterih pesmi, ki so jih izvajali glasbeniki, in po znakih, s katerimi so izražali svojo etnično pripadnost: priponkah s slovensko zastavo ali napisom, majicah ali kravatah z grbom republike Slovenije. Tudi glasbeniki iz Slovenije, ki so vsi doma iz Kamnika ali njegove okolice, so bili v razpoznavnih gorenjskih nošah, sama pa sem z odra pred vsako pesmijo skušala v nekaj stavkih povedati tudi nekaj osnovnih značilnosti o kulturni različnosti slovenskega prostora.

Zaradi narave same glasbe je bila turneja obeh ljubljanskih jazz glasbenikov v septembru 1996 popolnoma drugačna. Čeprav je SIM to gostovanje uvrstila v svoj redni plan dela že v preteklih letih, je zaradi različnih vzrokov nekajkrat odpadlo. Največje težave pri organizaciji gostovanja so nastopile pri koordinaciji posameznih mest, saj so bili nekateri koncerti odpovedani, ko so bili vsi datumi že dogovorjeni, nekatere pa smo morali uvrstiti naknadno.

Začetno nezaupanje ameriških Slovencev ob tej zvrsti glasbe je bilo izredno veliko in se je bilo težko dogovarjati za koncerte. Vendar se je

kasneje izkazalo, da je bila odločitev pravilna in bi kazalo s to programsko politiko nadaljevati.

Na pot smo poleg številnih inštrumentov (sintetizatorja, šestih flavt, dveh saksofonov, okarine, klarineta in priprave za posebne efekte) vzeli tudi propagandno gradivo (revijo *Slovenija*, prospekte, brošure, video zapise, zastavice, majice, kape in značke), ki ga je posredoval Urad za informiranje Republike Slovenije. Pripravila sem tudi koncertni list, na katerem je bila v angleščini predstavljena kratka zgodovina, geografska lega in kulturološka oznaka republike Slovenije, sledil je zapis o slovenski glasbeni tradiciji, dodani pa so bili osnovni podatki o življenju in glasbenem ustvarjanju obeh glasbenikov. Ostalo propagandno gradivo (fotografije, opis multimedijskega koncerta, kasete in CD plošče) je bilo posredovano organizatorjem posameznih koncertov že pred tem.

Umetnika sta se ameriškemu občinstvu predstavila devetkrat: na pikniku največje slovenske organizacije, Slovenske narodne podporne jednote, v Clevelandu, na pikniku hrvaškega društva v Pittsburghu, v nekaterih jazz klubih v Clevelandu in Milwaukeeju, na univerzi blizu Clevelanda, v gimnaziji v Milwaukeeju in v Ironworldu na severu Minnesote. Njuni koncerti so bili, kjer je bilo to tehnično izvedljivo, zasnovani multimedijsko, se pravi kot sinteza avtorske glasbe, jazz priredb slovenskih ljudskih pesmi in avtorskih diapozitivov Lada Jakše, ki je tudi fotograf. V Clevelandu sta glasbenika, razen na pikniku, nastopala skupaj s člani jazz ansambla The Contemporary Music Coalition, ki so ameriško-slovenskega porekla in so že nekajkrat gostovali tudi v Sloveniji. Zadnjič so se skupaj s Simončičem in Jakšo predstavili ljubljanskemu občinstvu spomladi, njihov skupni nastop pa je predstavljal generalko za poznejše nastope v Clevelandu. Ker se glasbeniki med seboj že nekaj časa poznajo in so tudi dobro uigrani, se je ta sinteza ameriških in slovenskih izvajalcev izkazala za izredno uspešno.

Prav tako so bili odmevni tudi koncerti na univerzi in na srednji šoli. Ker razpolaga gimnazija v Milwaukeeju z odlično glasbeno opremo, kakršno ima pri nas le Slovenska filharmonija, z ozvočenjem in vsem drugim ni bilo težav. Na prvi koncert so prišli dijaki, ki so poslušali svetovno poezijo, na drugega pa dijaki, ki so poslušali sve-

točno zgodovino. Tretji koncert je bil organiziran za tiste, ki študirajo fotografijo, zato je bila zanje projekcija Jakševih diapozitivov še posebno zanimiva, zlasti sinteza umetniške fotografije in glasbe. Četrti koncert je bil sprva mišljen samo za dijake, ki študirajo jazz, vendar se je novica o glasbenikih iz Evrope razširila po šoli in so nanj učitelji pripeljali še druge razrede. Tega zadnjega koncerta so se udeležili tudi številni potomci slovenskih izseljencev iz Milwaukeeja in zastopniki slovensko-ameriških etničnih organizacij, kar je še posebno razveseljivo. Prvotno je namreč organizacijo koncerta v Milwaukeeju prevzela slovenska krovna organizacija, pozneje pa so se organizatorji zbal, da bo obisk premajhen in so koncert odpovedali.

Kjer je bilo to mogoče, smo poslušalcem zavrteli tudi petminutni video posnetek o Sloveniji, vsem pa smo razdelili propagandno gradivo o Sloveniji in koncertne liste. Po vseh koncertih so se obiskovalci želeli seznaniti tudi z obema glasbenikoma, vse tri pa so spraševali o življenju v Sloveniji, znancih, sorodnikih, življenjskem standardu, diapozitivih in o inštrumentih, ki so bili uporabljeni med predstavo. Lado Jakša je namreč uporabljal tudi računalniške diskete z že vnaprej posnetimi glasbenimi efekti, obenem pa igral različne inštrumente, to pa je poslušalce povsod nekoliko zmedlo.

Obakrat smo med ameriške Slovence prišli zato, da jim posredujemo del slovenske glasbene tradicije, kar nam je, sodeč po odzivih na koncertih, solznih očeh in stiskih rok v zahvalo, tudi uspelo. Vendar pa menim, da bo potrebno oblikovati bolj premišljeno glasbeno ponudbo za Slovence v ZDA in drugod po svetu. To pa je naloga ustreznih inštitucij v matični domovini, ki temu doslej niso posvečale dovolj pozornosti in so same pomagale oblikovati standardno kulturno podobo, ki jo ima o Sloveniji povprečen ameriški poslušalec slovenskega rodu. Zato bo zelo težko spremeniti miselnost tistih ameriških Slovencev, ki enačijo slovensko glasbo s polkami in valčki, in slovensko kulturo z gorenjsko nošo in standardno kulinarično ponudbo ob praznovanjih, zabavah in slavnostih: kranjskimi klobasami, govejo juho, praženim krompirjem in poticami. To samo po sebi seveda ni nič slabega, vendar pa leži Slovenija na takem kulturnem prepihu, da bi bilo škoda, če njenega bogastva ne bi posredovali tudi njenim potomcem preko morja. Pokazati jim moramo, kako raznolika je slovenska kultura, da imamo tudi v

